

Literatura

Liburuen itzalpera doa erredakzioa

DANI BLANCO

Eguzkiaren onena, itzala, ez da guk asmatua. Baina ohiko guardasol loreztatuen orde, eki kolpeetatik babesteko liburupean sartzeko gonbita luzatu nahi dizugu. Bai, guk, ARGIAko erredakzioko kazetariok. Urte osoan gure atzaparretatik ateratzen diren letrak leitzen dituzun horrek, abuztuan jai ematen diguzun horrek, hondartzan sekretuki faltan botatzen gaituzun horrek, hurrengo orrietan kontseilatutako libururen bat irakurriz ez gaituzu hain urrun izango astekaria leitzen ez duzun hilabetean. Hauek baitira gure lanean erabiltzen ditugun materialetako batzuk.

Eginbehartarra

Kronika

Mikel Asurmendi

NIRE denboraldiko ibilerak liburuak 2000. urtean ikusi zuen argia. Azkoitian 1914an jaiotako Iñaki Isasmendik herrimin bizi-bizia sentitu zuen orduan. Abegi egin zion Hendaia laga zuen eta jaioterrira itzuli zen. Orduz geroko bidean, bere bizitzako bidaide Xabier Txanton adiskidea agurtu zuen betiko.

Azkoitiko alkate ohi Nerea Zubizarretak herriki-dearen ibilerak “ondorengoentzat, eta denentzat, ino-

Gudariak 1936ko Gerran.

laz ere berriro bizi nahi ez ditugun denboraldi” bezala jotzen ditu liburuaren hitzaurrean. Iñigo Aranbarrik berriz, Isasmendiren herrikide eta adiskidea, “ahaztuaren kontra”-ko gorazarretzat: “Isasmendiren liburu hau letra xehez idatzitako bizitza baten kontakizuna da (...) Isasmendi, zerbait izan bada, militante izan baita bere bizitza osoan, Barnebarnean, erraiak erre arteko abertzaletasun baten militantea iraganean eta iraganetik bizi den ‘gudari zahar’ bat baino. Isasmendi ‘eginbehartarra’ da”.

“Udako egun haiek” gogoratu hasten dira betiereko gudariaren ibilerak: “1936ko uztailaren 19a zen (...) pistola bat eskuan jarri eta lantegi aurrera joateko eskatu zidaten” dio liburuaren egileak.

Loiolatik Saturraranera egin behar izan zuen berehala. “*Viva España*”, “*Viva el Rey*” eta “*Viva la República*” oihuak entzuten ziren han-hemenka. Joxe Manuel Santue, Xabier Txanton eta Iñaki Isasmendi gazteek berriz, Eusko Gudarostean izena eman zuten eta gerraren gorabeheretan abiatu ziren. ■

Nire denboraldiko ibilerak.
Iñaki Isasmendi.
Azkoitiko Udala.
144 orrialde.

Luma eta kamera, zurekin baina zu gabe

Saiakera

Mikel Garcia

Zinea eta literatura. Begiaren ajeak.
Harkaitz Cano.
Elkar.
136 orrialde.
13,75 euro.

GEHIAGO gustatu zitzaidan liburua. Zinema-zuzendari ugarik entzun behar izan du esaldi madarikatua. Eta hala ere, ezin uko egin elkarrenganako erakarpentagarri eta arriskutsuari: erreferentziaz, keinuz, amodioz eta gorrotoz betetako historia da idazle, gidoigile eta zuzendariena, eta makina bat adibide aurkezten dizkigu Harkaitz Canoren begi zorrotzak. Dokumentazio, zehaztasun eta gogoeta bikainez, Truffaut, Kubrick, Tarantino, Erice, Pasolini, Dos-

toievski, Cervantes edota Calvino izan ditu bidaide. ■

Emakumeak gutxietsiak literatur kritikan

Saiakera

Oñintza Inureta Azkune

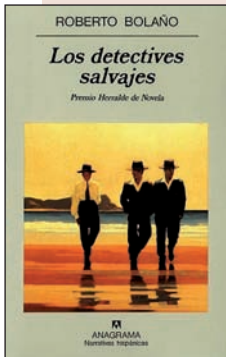
La novela femenil y sus lectoras.
Laura Freixas.
Kordobako Unibertsitatea.
156 orrialde.
10,60 euro.

AZPITITULUAK ederki jasozten du liburuaren mamia: emakumeak eta femeninoa dena gutxiesten gaur egungo espainiar literatur kritikan. Freixas ohartu zen bere obrak emakumeenekin alderatzen zituztela kritikariek, eta ez gizonenekin. Bere lanetan emakume protagonistak batere ez, asko ala gutxi izan, horiez galdetzen zioten kazetariek. Bide batez, lana femininotzat jotzea eta gutxiesten eskutik zihoazen. Editoreak hala esan zion: “Ez zaitut mindu nahi, Laura, baina onar deazun batez ere emakumeak dituzula irakurle”. Eskuliburu bikaina, edonori burua astintzeko. ■

Barnemuinetako poetak alderrai

Nobela

Gorka Bereziartua

Los detectives salvajes.
Roberto Bolaño.
Anagrama.
620 orrialde.
20 euro.

1998. URTEA zen eta Heralde sari gizona eskuratu zuen Roberto Bolaño-k *Los detectives salvajes* nobelari esker. Paradoxikoa ere bada halako golardea irabaztea, likatuta ekartzen duen errekonozimendu, prestigio, koipe eta txaranga guztiarekin, zerk eta idazle frakasatu, errari, kuasi-gaizkile batzuen istorioak. Baina ez dugu ur horietan sakonduko, literatur sari ororen galtzarbeez hitz egiten hasiko ginatekeelako. Eta ez da itxura.

Tituluak hala iradoki badezake ere, hau ez da eleberrizko poliziakoa. Badago ikerketa, baina literarioa da, alde formaletik egina: lotu gabeko pusken bidez kontatzen zaigu Arturo Belanoren eta Ulises Limaren istorioa, beti besteren testigantzekin, inoiz ez lehen pertsonan. 1970etako Mexiko

Hirian sortuko den poeta talde batekin abiatzen da –Barnemuinetako Errealismoa, mugimenduaren grazia– eta mundu erdia zeharkatzen du Belanoren eta Limaren lorratzei segika. Nobela fragmentarioa beraz, bost puxtarriz egungo modaren irizpideen arabera.

Infraerrealistak. Bolaño goian, eskumatik bigarrena da.

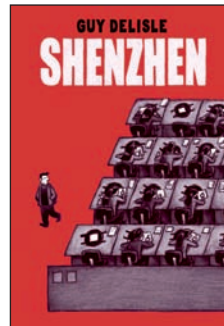
Beste bost, autofikzioa ere badelako. Belano egilearen trasuntua da; Lima haren lagun Mario Santiago Papasquiarorena; eta Barnemuinetako Errealismoa, biek sortu zuten Infraerrealismoa da fikziora eramana. Liburua bukatuta beraz, bigarren irakurria dator, zer gertatu zen benetan eta zer ez jakiteko irrikaz.

Eako Poesia Egunetan bi idazleren iritziak entzun nituen nobela honetaz, eta Bolañoren beste obra handiaz: hil ostean publikatutako *2666*. Batek aurreneko hau nahiago; bestearentzat berriz, bigarrena idazteko entsegu orokorra izan zen gaur ekarri duguna. Ez dut iritzirik, ez baitut *2666* irakurri. Oporretan denborarik badut, irailean etorri gaitzeka. ■

Kultur talkaz, ironiaz baina zorrotz

Komikia

Jon Turner

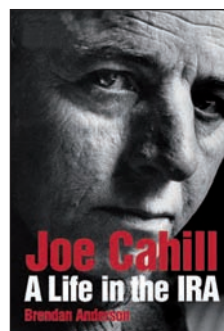
Shenzhen, Pyongyang eta Chroniques Birmanes
Guy Delisle.
L'Association / Delcourt.

TXINA, Ipar Korea eta Birmanian egindako bidaien kronikak bildu ditu Guy Delisle komikigile quebecarrak *Shenzhen* (2000), *Pyeongyang* (2003) eta *Chroniques Birmanes* (2007) liburuek osatzen duten trilogian. Xehetasun ugariko zuri-beltzeko lerro xumeen bidez, hausnartzeraren garamatzen ikuspegi ironikoarekin, herrialdeen arteko kultur talkaz mintzo zaigu Delisle, egoera surrealista sortzen dituzten komunikatzeko arazoak, gizarte egituraz, jendearen beldurrez... Astiberri argitaletxe bizkaitarrak plazaratu ditu gaztelaniaz. ■

IRAko militante historiko baten bizitza

Biografia

Axier Lopez

Joe Cahill: a life in the IRA.
Brendan Anderson.
O'Brien Press.
368 orrialde.
12 euro.

BRENDAN Anderson kazetari belfastarrak bildu ditu 400 orritan IRAko buru karismadunena zenaren bizitzaren pasarte nagusiak. Egun, publikoki kontatu daitezkeenak behintzat. Izan ere, borroka armatua, gose grebak, ihesa, kartzela, klandestinitatea eta politikari lotuta bizi izan zen. Provisional IRAren sorreraz, Igande Odoltsuaz, Gaddafik hiru itsasontzi bete arma IRARI emandako garaiaz edota Ostiral Santuko bake akordioetan jokatu zuen rol garrantzitsuaz egindako

begirada honen bitartez, Irlandaren azken 60 urteko historia birtitz bezain zirrargarriaren argazkia osatuko dugu. ■

Asun xumeak zenbat dezakeen

Gida-liburua

Pello Zulkiria

Purin d'ortie & compagnie
Batzuen artean
Editions Terrain.
112 orrialde.
15 euro.

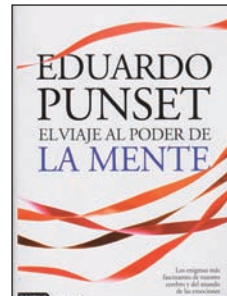
JATORRIZKO *Purin d'ortie & compagnie. Les plantes au secours des plantes* Éditions de Terrain argitaletxe pininiotar joriaren mozkin da. Gaztelaniaz Tafallako La Fertilidad de la Tierrak izendatu du *Plantas para curar plantas. Para tratar sin química los problemas del huerto*. Asunak-osinak, azeribuztanak, zoldabelarrak, garoak eta bide bazterretako beste belarki mesprexatuek ongarrri zein sendagarriztat dauzkaten bertutez ari da. Zukua ateratzeko, nekazari izan barik, aski duzu ortu ñimiñoan edo balkoi sotlean zeuren-

tzako barazkiak edukitzeko nahia-ametsa. Edo susmatzea etorkizuna agian liburuen orrietan ez baizik oinpeko ostoetan ote datzan. ■

Geure buruaz

Saiakera

Unai Brea

El viaje al poder de la mente.
Eduardo Punset.
Destino.
364 orrialde.
19 euro.

AZKEN IKERKETEK gure burmuinaz zer irakatsi diguten azaltzen digu Eduardo Punsetek adimenaren boterera egindako bidaia honetan, estilo atseginean, batzuetan kaotiko samarra bada ere. “Nola bizi ahal izan dira milioika lagun beren barnean zer gertatzen zen jakin gabe?”, bere buruari, edo akaso bere burmuinari egindako galdera horretatik abiatuta, Punsetek diosku gure gogamenak ez duela gustuko iritzia aldatzea, baikorra

izateko programatuta dagoela, eta gainerako animaliak baino askeago eta, horrexegatik hain zuzen, zorigaitzokoago bihurtzen gaituela. Besteak beste. ■

Eskola libreria sartzeko leihoa

Saiakera

Estitxu Eizagirre

WILD-EN liburu denetan aurkituko dituzu Ekuadorko eskola librearen oinarriak.

Calidad de vida kontatzen du nola izan zen sorrera prozesua 1977an. Pestazzoli eskolak ez du Hezkuntza programa jarraitzen, bederatzi urtez haurrek bertan hezteko aukera dute eta bukaeran diploma bat jasotzen dute, zeinaren bidez edozein ikasketa jarrai dezaketen sartzeko azterketarik egin gabe.

Eskolak besteak beste Montessori, Freinet eta Piaget ditu oinarri, baina horien ekarpenak benetan aplikatzeko, erroitik egokitzen du eskola haurraren garapen faseetara: eremu irekiak eta erakargarriak ditu, aktibitate bakoitzerako bereiziak —batean lasaiak, bestean aktiboak, honetan ixilak, hangoan zaratatsuak...—. Irakaskuntzaren abiapuntua da haurrari barrutik datorkiola ikasteko eta heltzeko gogoia, eta ez dela kanpotik bideratu edo estimulatu behar. Nekazariarekin parekatzen du: garia landu nahi

duenak lurra prestatzen du, ongarritu, ureztatu... baina behin hazia ereinda, nekazariak badaki berez etorriko dela landarea, “horretarako aurreprogramatuta dago”. Ikasleen ondoan egoten dira hezitzaileak, baina ikasleek erabakitzen dute zer eta nola egin, euren artean adostutako arauak jarraituz.

Eskola libre bateko ikasleak.

Hemen Wildi jarraitzen dioten eskolak baditugu, eta merezi du tarte bat egitea astekarian. Eskola arruntetako irakasle eta gurasoentzat ere aberasgarri da, ordea, liburua: norberaren esko-

la aztertu eta hobetzeko pistak ematen ditu, baita gurasoen funtzioaz eta haurrerekiko harremanaz ere. Pestazzoli eskolan hezitzaileak eta gurasoak ontzi berean doaz, eta hori edozein eskolarako da arrakasta gako. ■

Calidad de vida.
Rebeca Wild.
Herder editorial.
264 orrialde.
21 euro.

Siberiara doazen trenen zarata

Nobela

Xabier Letona

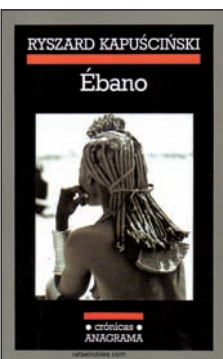
Vida y destino.
Vasili Grossman.
Galaxia
Gutenberg.
1.111 orrialde.
26 euro.

BIGARREN Mundu Gerrako Stalingrado da liburuaren arima, han gerra kronikagile izandako Vasili Grossmanek zukutzen duena. Eta funtsean, eleberriko pertsonaia ugarietan joan etorriekin, Stalinen Sobiet Batasun osoa biltzen dute idazlearen lerrook, sakon, gordin eta era hunkigarrian. Gerra, Siberiako gulagak, nazien heriotzaren esparruak, zelatariekiko beldurra, Alderdiaren komisarioak... Stalinismoaren erraiak Alderdi Komunistako kide zokoratuaren begietatik kontatua. Siberiaranzko trenen zarata iltzatua geratu zait ezkerreko belarrarian. ■

Kazetaritzatik mitora

Kronika

Lander Arbelaitz

Ebano.
Ryszard Kapuściński.
Anagrama.
352 orrialde.
19 euro.

AFRIKA ia 40 urtez alde batetik bestera bidaiatu ostean, kapitulu motzetan bildutako erreportaje zabal gisa ulertu behar da *Ebano*. Bertan kontatzen diren historiek irakurlea ahozabalik utziko dute: europarrek bultzatutako gudak, beren buruaz ihes dabiltzan herriak, “nire aberria euria ari duen hori da” dioten nomadak, jabetza bakar kazola bat duten herritarrak... *Ebanok* kontinente honek gainetik kendu ezin dituen topikoak saihestu eta bazterreko bideak hautatuz, ikusten ez den aurpegia

letrekin marrazten du. Afrikari buruzko kazetaritza maisulana. ■

Konkistaren historia grisa

Historia

Urko Apaolaza

La guerra de Navarra.
Pejo J. Monteano.
Pamiela.
405 orrialde.
25 euro.

LIBURU HAU ez da saiakera politiko. Ez da eleberriko historikoa. Ezta mikrohistorian tratatzen den ikerketa lokal ere. Ez da iritzi liburua. Ez da gida bat. Ez da hiztegi bat. Liburu hau Historia liburua da. Euskal Herriko historiografian azkenaldian hain eskas diren historia orokorreko liburua. Horregatik bakarrik, eskertzekoa da Monteanoren bederatzitauro urte-tako lana. Nafarroako konkistaren urteurrena gainean dugun honetan, liburu hau mugarrizateko jaio da. XIX. mendeko Boissonaderen obratik horrelako kronika gutxi idatzi da –Pedro Esarteren 2001eko *La conquista de Navarra* da bakanetako bat–.

Baina aurrekoak ez bezala, Monteanoren lanak sintesia du dohain. Gertaera klabeetara jotzen du, bazter bideetan galdu gabe.

Nafarroako bandera.

Anbiguotasunetik ihes egin eta ahobizarririk gabe hitz egiten du Monteanok: konkistaz, espainiarren errepresioaz, nafar erreinuaren subiranotasunaz... Baina ez da sinplifikazioetan edota kontzeptu anakronikoetan erortzen; iritzi politikoan zabaltzen ari den “onak eta gaiztoak” –agramondarrak versus beamontarrak– joko labainkorrari uko egiten dio, esaterako.

Ikerketa zorrotza, idazkera ulergarria, kronika beliko orenen bizitasun eta emozioa, eta Nafarroako konkistak berez duen interesa. Liburu honek ez du irakurlea zer suma utziko. ■